

MAJLINDA BUSHAJ

VËSHTRIM GJUHËSOR MBI LEKSIKUN E RRALLË NË
VEPRËN KARPA TË MARTIN CAMAJT

Abstrakt

Pasuria e çmuar letrare e gjuhësore që kemi trashëguar nga një prej personaliteteve më të shquar të letrave shqipe është bërë objekt studimi i shumë studiuesve e kritikëve. Camaj si gjuhëtar dhe si mësues e studioi mekanizmin e gjuhës në planin diakronik dhe sinkronik. Si shkrimtar, duke shfrytëzuar edhe njohuritë gjuhësore që kishte, ai e përpunoi atë si mjet artistik. Objekt i këtij studimi është pasuria e madhe leksikore e cila nuk është bërë objekt i ndonjë studimi të veçantë. Duke marrë në shqyrtim vetëm veprën “Karpa” kemi arritur në përfundimin se autori përdor një fjalor të gjerë e të larmishëm duke përdorur fjalë të vendlindjes së tij Dukagjinit, por edhe të mbarë shqipes. Camaj ringjall e fut në përdorim ndonjë fjalë nga autorët e vjetër të shqipes, p.sh. Buzuku “e ta hanë me bukë **fogace** e me sanëp që anshtë i fortë” (Meshari II, f. 221, LVIII/1). Camaj u jep kuptime të reja, shpeshherë edhe të figurshme fjalëve të rralla duke i bërë të përdorshme edhe për gjuhën shqipe. E reja që sjell autori për gjuhën letrare shqipe janë neologjizmat, që duke qenë edhe tingëlluese edhe shprehëse, pasurojnë në mënyrë të ndjeshme gjuhën shqipe. Kështu shumë të pasura janë në veprën e këtij autori klasat e fjalëve të prejardhura e të përbëra, një pjesë e të cilave janë krijuar duke u mbështetur në modelet e gjuhës popullore. Vend të veçantë në këtë roman zënë mjaft njësi frazeologjike, të cilat i japin gjuhës së veprës artistike, forcë, gjallëri e zhdërvjelltësi.

Fjalë dhe shprehje kyçe: Njësi leksikore, neologjizma, sintetizim leksikor, etj.

Romani Karpa, konsiderohet si kryevepra e autorit në disa aspekte. Struktura moderne, e ndarjes në pjesë dhe në disa episode më të vogla, duke e sjellë realitetin shqiptar në një formë të re, madje si një shenjë dhe dëshmi gati e papranishme në letrat shqipe bashkëkohore, në kuptimin e një eksperimenti letrar. Mbizotërimi i një këndvështrimi fantastik në faqet e romanit, që ka të ndërthurur me tiparet e groteskut, i ka më veshur tekstit të romanit një tis zbukurimor të papranishëm në shkrimin e prozës shqipe.

Vepra e tij dallohet edhe për pasurinë e madhe leksikore e cila nuk është bërë objekt i ndonjë studimi të veçantë¹. Nga leksiku i kësaj vepre kemi përzgjedhur 237 fjalë të rralla, nga të cilat 80 nuk gjenden në *Fjalorët* e gjuhës shqipe të viteve 1980, 1984, 2006.

Një nga veçoritë themelore të veprës së Camajt është se mbështetet në gjuhën e popullit. Kjo ka bërë që të dallohet për një leksik të pasur e të zgjedhur. Gjuha e këtij autori mbështetet në potencialin e madh të leksikut popullor, në mjetet e tij të gjalla, në mënyrat e veçanta të kumtimit, të ligjëërimeve gojore etj.

Duke marrë në shqyrtim veprën “Karpa” kemi arritur në përfundimin se autori përdor një fjalor të gjerë e të larmishëm duke përdorur fjalë të vendlindjes së tij Dukagjinit, por edhe të mbarë shqipes. Autori përdor mjaft fjalë të vendlindjes së tij si: *bërdhok, cak, cangël, cik, çurk, e bashme, gjallno, kajat*, etj.

Camaj ringjall e fut në përdorim ndonjë fjalë nga autorët e vjetër të shqipes si p.sh. **i parilemë** “...ndonëse **i parilemë**, gjyshi e kish lanë me gojë” (Karpa f. 79). Kjo fjalë është marrë nga Buzuku *i parilenë*, lat. *primogenitus*, me të njëjtin kuptim; **parzëm**, “tue vu shëplakën e dorës në **parzëm** për tu mbrojt” (Karpa: 39). Ndeshet te Buzuku në shumës “...mbë **parmëzatë** e ndër dy krahët” (XXV, 2b); “tue i dëlirunë **parmëzatë**” (XXIV, 2b). Kjo fjalë edhe pse është pasqyruar në FGJSSH (parzëm) është e rrallë në përdorimin e përditshëm²; **fogacë**, Buzuku “e ta hanë me bukë **fogace** e me sanëp që ansh të i fortë” (Meshari II, f. 221 LVIII/1)³.

Duke ndjekur traditën e paraardhësve Camaj ka një qëndrim aktiv ndaj leksikut u vesh fjalëve vlara të reja shprehëse dhe na jep me dorë të mbarë e të sigurtë në krijimin e mjaft fjalëve. Valter Memisha vë në dukje se “...në

¹ Veçojmë këtu: Valter Memisha, *Martin Camaj dhe leksiku i munguar*, kumtesë në Konferencën Ndërkombëtare për Martin Camajn, Tiranë, 24 shtator 2010, botuar në *Studime për fjalën shqipe*, Tiranë, 2011; T. Osmani, *Çështje të leksikut dhe të fjalëformimit në faqet e një reviste*, në Gjuha dhe shkrimtari, Shkodër, 2001; D. Luka, *Ndihmesa e Fishtës, Koliqit dhe Camajt për pasurimin e leksikut të gjuhës letrare shqipe*, “Seminari ndërkombëtar për gjuhën, letërsinë dhe kulturën shqiptare” XXII/I, Prishtinë, 2004. D. Luka, *Martin Camaj-Mjeshtër i fjalës shqipe*, kumtesë në Konferencën shkencore “Martin Camaj në kulturën shqiptare”, mbajtur në Tiranë me rastin e 85 vjetorit të lindjes, nga Qendra e Studimeve Albanologjike (Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë), më 24 shtator 2010, botuar në *Studime gjuhësore XIII*, Shkodër, 2011.

² Shih. Fran Luli, *Fjalë të rralla që hasen qysh tek autorët e vjetër*, Gjuha jonë 1/1991 f. 71-77.

³ Shih. D. Luka, *Vëzhgime, kërkime dhe studime në lëmin e gjuhës shqipe*, Studime gjuhësore XV, Shkodër, 2013 f. 69 v.

prozën e Camajt, ndër të tjera merr jetë jo vetëm fjala shqipe e ajo gegë, por edhe shumë fjalë të reja, të krijuara prej tij sipas gjedheve të shqipes që përbëjnë një pasurim horizontal të fjalorit mbarëkombëtar.”⁴

E reja që sjell autori për gjuhën letrare shqipe janë neologjizmat, që duke qenë edhe tingëluese edhe shprehëse, pasurojnë në mënyrë të ndjeshme gjuhën shqipe. Kështu shumë të pasura janë në veprën e këtij autori klasat e fjalëve të prejardhura e të përbëra, një pjesë e të cilave janë krijuar duke u mbështetur në modelet e gjuhës popullore.

Prejardhja është mënyra kryesore dhe më prodhimtarja në krijimin e fjalëve të reja. Ndër parashtesat kryesore që mbizotërojnë në vepër janë formimet me parashtesën **pa-** dhe **për-**, por nuk mungojnë edhe formimet e tjera: **i pazhigla**, ... e mbante dhandrin e ri si njeri **të pazhigla**; **përngeshëm**, **përfrigueshëm**, **përthshëm**, **përkënaqen**, **përmaje**, **përdhimbjen**, e **përkurme**, **përtrollazi**, **përkëndellej**, **përvujtas**, **përnjësue**, etj. Në vepër nuk mungojnë formimet me prapashtesa: **-im**; **-ar**; **-as**; **-o**; **-ore**; **-to**; **-shëm**; **-esë**; **-ëz** etj. **heshtim** “heshtje, qetësi”e theu **heshtimin** Barnatari...(Karpa, f. 53); **cikrrimtar** “ai që merret me vogëlsira”...tipar i njeriut **cikrrimtar** që e shkoqitë situatën deri në imtësi!...(Karpa, f. 18); **gjakim** “dëshirë e madhe për të bërë diçka”...**Gjakimi** i tij për t’ia lexue veprën domosdo, ia prapon kujdo kureshtinë! (Karpa, f. 18); **kularëz** “në formën e tevlikut, të ngritur dhe përpjetë”...Dhe i shqetësue, mori me ecë nëpër truall me duer mbrapa e shpatulla çue **kularëz** deri te veshët. (Karpa, f. 23).

Fjalën **përkundës** e ndërton sipas hullisë së fjalëformimit të gjuhës shqipe nga folja **përkund**+**ës** në ngjasim me emrat e tjerë prejfoljorë **mbjellës**, **blerës**, **korres** etj.

Si prirje të prozës së Camajt në romanet e fundit vihet në dukje dukuria e sintetizimit leksikor. Në shumicën e përftesave të këtij autori vërehet prirja për të kaluar nga forma analitike në forma sintetike. Formimet me **-shëm** dalin edhe si mbiemra edhe si ndajfolje. “Ato janë nga më të goditurat dhe me vlera të gjithanshme: shënuese shprehëse etj. duke treguar dhe një herë veçantinë e gegërishtes në këtë tip fjalë formimi.”⁵ Ndeshim shumë njësi leksikore me prapashtesën **-shëm**, që në këtë roman kanë përdorim të dendur: **shkoqitshëm**, **zhgrehshëm**, **përngeshëm**, **ngathshëm**, **kërratshëm**, **këndellshëm**, **bastardhueshëm** etj. Kjo përfshin jo vetëm formimet e reja të tij, por edhe ato që gjuha i njej prej kohësh duke krijuar mjete fjalëformuese më shprehëse, si **ngulshëm**, **këmbëngulshëm**, **rrokshëm** etj. p.sh. **bastardhueshëm** “të prishur, jo normal” ...hapja e zanoreve **bastardhueshëm** në buzët e shpërvjeluna... (Karpa, f. 9); **drojshëm** “me frikë, me druajtje”...pyeti dhandri **drojshëm**...

⁴ Valter Memisha, *Studime për fjalën shqipe*, Tiranë, 2011 f. 102.

⁵ Po aty, f. 111.

(Karpa, f. 52); **kalamendshëm** “i trullosur” ...*luhateshin në vend kalamenshëm*... (Karpa, f. 63) etj.

Fjalët kompozita zënë një vend të rëndësishëm në këtë leksik me fjalët përcaktuese me strukturat emër+emër, emër+mbiemër, emër+pjesore etj.: *bakëqij, mbushmendje, mrekullbamëse, largushtues, gjithçkafja, kripëbardhë, keqvojton, kryekërcyem, barkthatë, buzëshpërvjelun, gojëlëshuem*, etj.

Përngjitja është një mënyrë tjetër fjalëformimi, me njësi edhe nga leksiku popullor, por edhe nga ai vetjak i autorit: **prishakandas** “prishaqeftas, pa dëshirë”...*ndahen prishakandas nga prindët e vllaznia*... (Karpa, f.30); **dijekeqas** “djallëzisht” ...*qeshte dijekeqas*... f. 34. *Për t'i hjekë ato qafet, disi turpshëm, por edhe dijekeqaz për të mashtruar njeni-tjetrin, karpasit morën për me i shkëmbye rraqet e muzeut mes tyne*. (Karpa, f. 191); **timtë** “kohë”...*asnjë timtë ma herët*... (Karpa f. 11).

Mbiemri /i/ *prishakandun* ndërtohet mbi bazën e *mirakande* të cilën megjithëse gegizëm e pastër, e ka pranuar edhe *Fjalori* i vitit 1980.⁶

Camaj u jep kuptime të reja, shpeshherë edhe të figurshme fjalëve të rralla duke i bërë të përdorshme edhe për gjuhën shqipe. Me interes paraqitet ndjekja e fjalëve me kuptime të dyta, në disa sintagma të veçanta. **Kulej** “bie niveli i ujit”...*shtrati i lumit kulej pakëz*, në *Fjalor* 1980, krh. kul f. 908; **tjerr** “zgjat”...*Pa e tjerrë gjatë, u përpoq t'ia mbushë mendën vetes se të tri tiparet dalluese mbështeteshin në ndryshimet e gjinisë e të moshës; përdredhë...me e përdredhë realitetin simbas andjes së vet...*; **përpjetën** “vjen papritur e pamenduar, vjen në bef”... *tek e vona ia përpjetën dhe e motra e paraardhësit dhe e ama e Iriut...*; **prush** “të vegjël dhe shumë”... *Një vdes papritmas e len gruen e re e fëmijët prush për tokë...*; **rrokë**...*Atë moment kur i gjetëm rrokë nga frika*, khs. *Fjalor* 1980 f. 1711; **këllatë** “lëviz” drejtori tue **këllatë** gishtin tregues; **shqimth** “zbokth” (*Fjalor* 2006, f. 1047), me shqimth “pragu i derës” ...*vështirë se do të vendosej ndokush t'i shkelë në shqimth të derës*; **kulloj** “shqyrtoj me kujdes” ...*e ruante që të mos i shpëtonte asnjë fjalë e bashkëfolësit pa e pasë kullue mirë e mirë*; **shtryll** “mendoj mirë”...*Vendasit janë të ngimë me gjithçka...dhe me fjalë të bukura që për t'i kuptue do shtryllë truni*. etj.

Këto kuptime të dyta, herë të drejtpërdrejta e herë të figurshme, të përdorura mjeshtërisht nga autori, pasurojnë vargun e bashkë me të edhe gjuhën shqipe duke sjellë një ndihmesë në këtë drejtim.

Shfrytëzimi me mjaft efekt i mjeteve të shprehjes së figurshme e emocionuese i jep gjuhës së kësaj vepre një forcë ndikuese mjaft të madhe, shpreh ngjyresat më të thella të mendimit e të ndjenjave të autorit.

⁶ David Luka, *Studime gjuhësore* XIII, Shkodër 2011, f. 186.

Vend të veçantë në këtë roman zënë mjaft njësi frazeologjike, të cilat i japin gjuhës së veprës artistike, forcë, gjallëri e zhdërvjelltësi. Në këtë roman kemi vjelë mbi 300 njësi. Është për t'u vënë në dukje se midis këtyre njësive të njohura, ka që nuk pasqyrohen në fjalorët e shqipes me të gjitha kuptimet. Nga materiali i vjelë po shënojmë prej dy tipave: *i plasi tamthi, më punon fati t'ia përplas ndërsy, i shkonte për shtat, i dogj miza, i kish ra për fije, si me i pas përpi dheu, i ra në erë, e paska thye qafën, s'ia kishte mbushë kurrë synin, sa për sy e faqe, i kish pri zani i keq, s'i lot as topi, mos ia merr për të madhe, paska dalë mensh, kish qit cekën, i dogj miza, i paskeshin ra trutë në qafë, pa vu shoshë mballë, vare në vesh, e pastë veten në qafë, i qitën fare, shkoj huq, me u ngi sysh me to, ia qëlllove në pikë, do t'i delnin ballë për ballë, pa u ra syve qëpallë etj.*

Bie në sy si veçori e stilit të Camajt, që ai shfrytëzon me mjeshtri disa njësi frazeologjike njëherësh a njëra pas tjetrës dhe i përdor për të dhënë karakterizime nëpërmjet kundërvënies, ose për të përforcuar e përmbyllur një mendim.

p.sh. *...prapë iu ngjit fjala për fyt e mbet me gojë hapët...* (Karpa, f. 31); *Meqë Kronisti i rrinte gjerzë mbi krye që të mos ta humbte sysh dhandrin e ri, Voni mori shkas dhe u shkëput nga përcjellësi për tu thellue në vrojtimin e pllakatave...* (Karpa, f. 30); *Por, prapë tha ai me vete, vajza po sillet fare shkujdesshëm si mos me ia marrë mendja aspak se dikush nga mbrendë e vëren pa marrë frymë.* (Karpa, f. 31).

Camaj e kërkon të bukurën dhe dhe këmbëngul për ta gjetur atë. Romani i tij është i mbushur me shprehje proverbiale, fjalë të urta etj. të krijuara nga autori sipas gjedheve popullore. Shprehja gjuhësore pajtohet me përmbajtjen dhe jep emocionet e qëndrimet e tij. *... mirë se vjen ti e kush na vjen me kambë të mbarë; i kish pri zani i keq; drapnit në thes i del maja përjashta; koha asht letër e bardhë; vofsh e mos kthesh kurrë ma në plang; fol me ju e rruej ve; një rrugë e dy punë...* etj.

Vepra e M. Camajt është shprehja më e fuqishme e vlerave gjuhësore të shqipes, e mundësive të pakufizuara shprehëse e pasurisë, e gjallërisë dhe e forcës së magjishme të fjalës. Në vepër pas çdo fjale e shprehjeje ndihet pena e një mjeshtri të fjalës që e kërkon e zgjedh me mprehtësi të rrallë, me një vlerësim njëherësh shkencor e letrar të lëndës gjuhësore.

FJALORTH I FJALËVE TË RRALLA NË PROZËN “KARPA” TË MARTIN CAMAJT⁷

ande “dëshirë tërheqëse; kënaqësi” *...shkriheshin në gaz e shtohet andja e lojës kryekreje...* f. 51.

⁷ Martin Camaj, “Karpa”, Roma, 1987.

- bakëqij** “keqbërës”... *Të vramit duhen mbytë për së dyti, nëse u vërtetua se janë bakëqij*...f. 95.
- ballafaqas** “ballë për ballë”...*Zëvendësimi ...u bë ballafaqas, përcjellë prej mitingjesh*... f. 76.
- bardhemët(e)** “që vjen si i bardhë”... *Drita e llampës çue mbi krye ndalej pezull në një mjegull pluhuri të bardhemët*...f. 155.
- barkthatë** “i uritur”...*E çeli drita në pyll, barkthatë me një purri në dorë që si epej ta kafshonte nga frika se po e djek dhe po e përvëlon*...f. 156.
- barnatar** “farmacist”...*Voni, për shembull, ishte barnatar, zeje ma e çmueshme se ajo e mjekut!*...f. 5.
- bashme(e)** “e madhe”...*Qeta e dytë ishte ma e bashme*... f. 19.
- bastardhueshëm** “të prishur, jo normal”...*hapja e zanoreve bastardhueshëm në buzët e shpërvjeluna*...f. 9, 60.
- bërdhok** “lëmishtë, plehra, fundërrinë”...*Nuk ishte i zoti me u përdi sepse edhe pështyma kishte shijen e atij bërdhoku*. f. 122.
- besëtytës** “njeri që beson në gjëra të kota që është i dhënë pas gjërave të kota”...*pyetja a je besëtytës së cilës s’kish njeri ti përgjigjej*... f. 12, 49.
- biçak** “thikë e vogël”...*Durueshëm e pa humbë kontrollin mbi vete nxori biçakun prej shqekës dhe preu shqekën katrash*...f.126.
- bishtnoj** “i bëj bisht, dredhoj”... *Po e nxite tue i kundërshtue, bishtnon e fshehet mbas frazash*...f. 202.
- bremje** “humbje”...*si lagështina e bremja e kohës*...f. 183.
- bunim** “burim”...*bunimi i tyne nëpër pore digjte si therje me maje të një gjilpane të hollë të hollë, mezi me u pa*... f. 53.
- buzëshpërvjelun**, f. 7 “njeri që rri duke qeshur”.
- cangël** “varur pezull në ajër”...*shokët e kapën cangël, e vunë mbi një podest guri*... f. 62.
- cik** “hirrë që lëshon kosi ose djathi i njomë”...*karpasit e ndershëm e punëtorë që kondensohen me bukë e cik*...f. 46.
- cikërrim** “gjëra të vogla”...*lidhej ngushtë për ndonjë cikërrim përmbrenda asaj bote*...f. 48.
- cikërrimtar** “ai që merret me vogëlsira”...*tipar i njeriut cikërrimtar që e shkoqitë situatën deri në imtësi!*...f. 18.
- cokatë** “pres pak, i bëj një goditje”...*Tue i cokatë e shpërthiqë krenat e kandrrave u turpnue prej vetes*...f. 122.
- cokatun** “i çmendur, i krisur”...*Masa dërmuese i mbante barijtë pakëz të cokatun ngase ata krenoheshin ma tepër ma tepër pse banonin viset e nalta bri lumit ma të madh*...f.14.
- çurk** “fill uji që rrjedh nga lëfyti i kroit ose i çezmes, curril i madh uji”...*përmbrenat i lau gjatë në çurkun e kroit dhe i hangri të pjekuna*...f. 140.
- currek** “mpreh veshet”...*kali veshlehtë, currek përpjetë*... f. 74.
- curril** “duke rrjedhur çurg e me forcë”...*kthejnë curril në ngujime të veta*...f. 61.
- çatrafilshëm** “rrëmujë”...*na qenka i parregullt dhe lanke banesën çatrafilshëm*... f. 17.

- çuklajë** “grumbull kodrash” ...ndërtue në atë **çuklajë** kodrinash... f. 16.
- dallamë** “rrobë e gjatë, prej leshi, më rrallë prej shajaku, e çelur nga përpara, që arrin deri në gju”...i shiheshin pixhamat nën **dallamën** ari të shpërthyeme...f. 91.
- damkos** “njollos, i vë një shenjë për ta dalluar nga të tjerët”...*Thirrja në popull shkoi huq sepse kësaj i kishte paraprijtë shpallja për dorzimin e armëve, dhe ata që dorzuen armët u damkosën si gjaksorë apo të prirun kah kriminaliteti e grindjet e përgjakshme.* f. 183.
- dangë** “njollë” ...ndonëse midis qiellit dukej një **dangë** e bardhë...f. 132.
- degëdisje** “shpërhapje”...lypet përpjestim në **degëdisjen** e informimit për atë që ka ndodhë...f. 161.
- deshtas** “me dashje”...do kishte ba mirë sikur **deshtas** të ishte mbytë në lumë...f. 7.
- dijekeqas** “djallëzish” ...qeshte **dijekeqas**... f. 34,79,93. *Për t'i hjekë ato qafet, disi turpshëm, por edhe dijekeqaz për të mashtrur njeni-tjetrin, karpasit morën për me i shkëmbye rraquet e muzeut mes tyne.* f. 191.
- dispjekshëm** “pak e nga pak” ...ajri i naltësive prapohej **dispjekshëm**...f. 51.
- dokrra** “fjalë boshe, fjalë të kota” ...nëse ato që tregonte dhëndri ishin **dokrra** apo të vërteta...f. 41.
- drangue** “figurë mitologjike, kafshë e madhe dhe e fortë; në mitologjinë e shqiptarëve me këtë emër zakonisht emërtohet një njeri i lindur me një pupël të madhe nën sjetull, i cili lufton e mund kulçedrën”⁸...*kali i pashoq mund të ketë qenë drangue*...f. 86.
- drojshëm** “me frikë, me druajtje”...pyeti dhandri **drojshëm**... f. 52.
- faculetë** “shami”...*Lidhë nofullash me faculetë*...f. 108, 156, 185.
- flakadan-i** “zjarr me flakë të madhe” ...*Shkëndijat e flakadanit* të madh në *Karpë*...f. 96.
- flliqë (me)** “me ndye, me përlye, me ba pis” ...*Paska qenë flliqë* prej shiut të *thatë*... f. 94.
- fugacë**⁹ “ëmbëlsirë e bërë më vezë e me miell dhe e pjekur në furrë, revani pa sherbet. Këtu me specializim kuptimi, kishin ngrënë prej së njëjtës enë”...*kishin ngranë prej të njëjtës fugacë*...f. 90, 93.
- furkë** “një copë dërrase rret l m gjatësi, në kokën e qëndisur të së cilës vihet shullunga e leshit për t’u tjerrur; bosht”...i dha Ajka vetes me kapë diçka si *furkë* ose ndonjë vegël pune...f. 79.

⁸ D. Luka, Studime gjuhësore XIV, Shkodër 2012 f. 94.

⁹ Të dëshmuarit e fjalës te Buzuku *bukë fogace* (e ta hanë me *bukë fogace* e me *sanëp që ansh të i fortë*) (Meshari II, f.221L VIII/1) tregon se fjala ka hyrë herët në gjuhën shqipe nga një trajtë e italishtes së vjetër.(Luka SGJ II:47). Kjo fjalë ka përdorim krahinor të kufizuar në Gropën e Shkodrës. Ndeshet edhe tek Arbëreshët e Kozencës *fugacë-a* “Sorte von Kuchen”(Camaj Die Alb.128).

- galuc** “galiç, me gjunjë të përkulur e duke u mbështetur mbi themra, në bisht” ...e priste përpara derës **galuc**... f. 52.
- gërthas** “nxjerr një zë të çjerrë” ...**gërthiti** Shkriba...f. 12.
- gëzhatë** “grizhë” ...Sikur petkat e saj mos të kishin **gëzhatë**...f. 194.
- gjakim** “dëshirë e madhe për të bërë diçka”...**Gjakimi** i tij për t’ia lexue veprën domosdo, ia prapon kujdo kureshtinë! f. 18.
- gjallnoj** “jetoj” ...intelegjenca për ta **gjallnue** kohën... f. 9.
- gjasende** “objekte” ...ngjarje të dredhura si **gjasende** nën ujin e shqetë...f. 63.
- gjithçkafja** “fjalë e përdorur në mënyrë të ngurosor me kuptimin ‘e tërë bota’; kompozitë e ndërtuar nga gjithë +shkafja ...Do t’i sqaronte kuptimin e **gjithçkafes**, kryekreje, gjendjen e mjerueshme ku gjendej... f. 117.
- gjog** “kalë”...e shikoi krenueshëm **gjogun** e pashoq... f. 75.
- gjumëlehtë** “njeri që zgjohet lehtë”...Duhet të jesh aq **gjumëlehtë** sa të ndiesh gurin kur bie poshtë...f. 116.
- gojëlëshuem** “që i lëshon fjalët pa kujdes, gojështhurur”...tue lëshue me armë në **gojëlëshuemin**. f. 94.
- grafullonin** “gumëzhinin”...Sa më tepër rrahte mbi ta aq delnin vrimash e plasash; **grafullonin** përziëshëm as sa me qenë ujë i murmë që shpërthen currat i shtymë prej rrjedhës përpjetë... f. 122.
- grimasë** “ngërdheshje” ...E vërteta, ajo qe një **grimasë** cinike, po gaz i thonë edhe atij, kështu për sy e faqe... f. 127.
- gyrgyle** “ndjenja e urisë” ...e mori uja mbasi iu ul **gyrqylja** e ndiesive dëshpëruese...f. 143.
- hajat** “kati i parë i shtëpive të vjetra, i cili lihej bosh dhe shërbente për të mbledhur e mbajtur sende të ndryshme që i nevojiteshin shtëpisë; ahër, haur”... Ajo shkoi e zuni vend te shkalla dy-tre dhambësh të premë në një cung lisi të thatë për të hypë në **hajat**in dërrasash ku thareshin pemët. f. 20.
- heshtim** “heshtje, qetësi”e theu **heshtimin** Barnatari... f. 53.
- hurp** “gllënkë” ...me masë lejohet ndër ne edhe helmi e jo ma rakia e bute a e don një **hurp**... f. 38.
- jehe** “britma”...Me përcjellje zani përpjetë, teposhtë, dhe jone të panjehura valëzore valëzore Sirena aty për aty i përzu **jehet** e vajit të grave faqe më faqe mali mali dhe anëmbanë, shkamb më shkamb... f. 157, 158.
- kajat** “kasolle e vjetër” ...e kishin lëshue në atë **kajat** gjysmë të kalbun... f. 5.
- kalamendshëm** “i trullosur” ...luhateshin në vend **kalamenshëm**... f. 63, 106.
- kande** “pëlqej”...krushkut i **kandej** kuvendi i pakontrolluem... f. 12.
- kanokaj** “dylbi”...Romancieri tregonte si si vehej me **kanokaj** në sy mbi ndonjë maje dhe kundronte operacionet spastruese të maleve që kryhej nga shmirjakë të rinj... f. 67.
- kapërthyeme (të)** “e ngatërrueme” ...tinguj të zhumhurtë ernash të **kapërthyeme**... f. 51, 52, 75, 80,101.
- kaptell** “koka e shtratit” ...rrinte mbështet për **kaptell** të shtratit... f. 19.
- karavidhja** “gaforrija” ...të vemi mrapthi si **karavidhja**... f. 70.

- katallan** “figurë e përrallave popullore” ...*prirja me u rritë katallan si me u zanë hijen maleve –shëmtim!...* f. 177.
- katua** “bodrum” ...*Në Karpë ngjau ma se një herë se librave të tillë nuk u erdhi kurrë dita dhe u kalbën ndër katoje tue pritë...* f. 180, 184.
- katrapilas** “cep më cep” ...*Katrapilas kuptohej se dami në njerëz e sende qenkësh i stërmadh dhe se përrojet paskan rrjedhë rrëke në gjak...* f. 157.
- këllatë** “lëvizur” ...*drejtori tue këllatë gishtin tregues...* f. 63.
- këndell** “e bëj të shëndetshëm, i jap gjallëri” ...*Ngrohtësia e këndellte dhe shikonte ndërzyzash djepin a me e ba përsëri grackë për të zanë zogjtë posa kthye në ballinën e rëmores...* f. 153.
- këndellshëm** “gjallërisht” ...*notonte këndellshëm në fraza humanitare...* f. 26.
- keqvojtun** “i ushqyer keq” ...*me shëndet mu dukën keqvojtun...* f. 64.
- kërcunë** “i mjerë, i shkretë” ...*Tjerë dhe tjerë i ngjiteshin dërrasës përpjetë sa mizë për kërcunë...* f. 121.
- kërdi** “fatkeqësi e madhe, shfarosje” ...*Kishin lanë ndoj shej se ata e kishin ba kërdinë, si pendla e glaca ndër tehe të currave e rrëmores për nën shpellë...* f. 124.
- kërleshta(të)** “të shpupurishura” ...*Bimë të egra që nuk lidhnin fryt grafulluen brigjeve të Lumit ngjit mbas shpërthimeve atomike para periudhës së gjyshit, bimë çubore të kërleshta me një ngjyrë mes letrës e lëpushtres së mëllagës...* f. 181.
- kërratshëm** “me zë të çjerrë” ...*Zani i doli nëpër gabzherr kërratshëm si ai i një zogu të madh...* f. 118.
- kërthi** “fëmijë që sapo ka lindur, foshnjë, ferishte” ...*do kishin ngulë kambë me e ba operacion kërthinin...* f. 48.
- kërthnestë** “ka marrë fuqi dhe është rinuar, i përtrirë, i zbukuruar” ...*Mun edhe ata që maparë i kishte fshi e hjedhë zgripit në humnerë kthenin përsëri edhe ma të kërthnestë, të pastruem në ajrin e lirë tue u përshkue çubave të barit nëpër hepe të shkrepeve...* f. 123.
- kithi** “për tërthuer” (Luka SGJVIII: 86) ...*e shikonte vendbanimin malor për së kithi...* f. 76.
- killumb** “zhyt” ...*me një prekje dore ose kambe zbulonte skajin e atij rrethi për të mos kllumbet mbrendë...* f. 144.
- kobure** “shërbëtor i bindur” ...*Qitnin krye kobure të vjetra...* f. 94.
- konopë** “litar, tërkuzë” ...*Për trungun e saj i kishte shtërngue konopët natën e kalueme...* f. 117, 194.
- kordhë** “shpatë” ...*kordhat e harpës- të vejat e Karpës...* f. 79.
- kotrovë** “enë balte, e ngjashme me shtambën prej druri, me një ose me dy vegsha anësore, me mesin më të gjerë se baza, që shërben për të mbajtur ujë” (Lleshi: 79) ...*kërkuan ujë e gjetën një kotrovë mbi tryezë...* f. 11.
- kotulla** “përparëse” ...*Mjekët në kotulla të bardha lëviznin me shpejtësi të hijeve...* f. 110.
- kotulle** “fustan” ...*Ishte një lloj kotulle që mbanin bijat e pamartueme të shtresës baritore në Karpë...* f. 170.

- kredh** “përqëndrohet i tëri në diçka sa të mos shohë e të mos dëgjojë asgjë përreth” ...**kredhej** mbrendë dhe zdukej para syve të tij... f. 5.
- krekarë** “e hijshme, e bukur” ...*tue u tundë me lëvizje aspak krekarë*... f. 20, 77.
- krekcë** “dru i vendeve të ngrohta, i ngjashëm me panjën”...*i kujtohej se ishte mbajtë për degë të një krekcë*... f. 156.
- kripëbardhë** “i thinjur” ...*një plak thatan e kripëbardhë*... f.11.
- kryekëput** “krejtësisht, në mënyrë të plotë”...*u përqëndrua kryekëput*... f. 18, 202.
- kryekërcyem** “kokëkrisur” ...*e gjykoi atë shkrim Barnatari, i noj kryekërcyemi*... f. 14.
- kryekreje** “në krye” ...*me nisjativën ideore të grave kryekreje vejusha*... f. 35, 37, 44, 47, 72, 134, 183.
- kthinë** “një e ndarë e shtëpisë; odë; dhomë” ...*kërkonte në kthinat e shpellës skutën e sigurtë ku të ulte kryet*... f. 149.
- kue** “ushqej, ledhatoj, kruaj”...*këlyshët për t'i kue*... f. 61.
- kulaç** “një si pite prej misri a gruri, që piqej përpara se të futej buka në furrë. Këtu me zgjerim kuptimi *Grumbull, kruspull*. Ishte mbledhur rreth vetes gati për të sulmuar. (Lleshi: 83)”...*Uli konopin teposhtë i cili u suell kular para derës së strofullit tue trajtue një kulaç gjarpni*... f. 121.
- kularëz** “në formën e tevlikut, të ngritur dhe përpjetë”...*Dhe i shqetësuem, mori me ecë nëpër truall me duer mbrapa e shpatulla çue kularëz deri te veshët*. f. 23.
- kulej** “bie niveli i ujit”...*shtrati i lumit kulej pakëz*...f. 5, krh. *Fjalor* 1980 *Kul* f. 908.
- kulloj** “shqyrtoj me kujdes” ...*e ruante që të mos i shpëtonte asnjë fjalë e bashkëfolësit pa e pasë kullue mirë e mirë*. f. 7.
- kundërpeshojcë** “kundërpeshë”...*për të prapue pakëz dëshpërimin vente në kundërpeshojcë vërtetësinë se ai në kapin e qiellit mund ta kishte zbulue hijen e hijes e vetjes së dytë*...f. 135.
- kundrelja** “dhelpra” ...*kundrelja ndë mjegull*... f. 70.
- kundrue** “vërej dikë a diçka me kujdes” ...*e kishte kundrue në anën e djathtë të rrjedhës*... f. 5, 9.
- kurmi-i** “trungu i trupit të njeriut”...*asa ji dridhej kurmi si kalit të shqetësuem*...f. 75.
- kushali** “shogë” ... *nxori letrën e Arbreshit nga kushali dhe e lexoi*... f. 69.
- kuvend** “bisedoj”...*bani kinse s'dashke me kuvendë për këtë punë*...f. 45, 47,48,171.
- lam-i** “vendi ku mblidhen duajt e të lashtave dhe shihen me makinë”...*aty ku kishte qenë lami i drithit*... f. 16.
- largushtues** “shumë i dëgjuar” ...*këtë emën largushtues*... f. 62.
- lavjerrë** “varur” ...*për dru lidhi lakun tue lanë me iu pa nën djep si gjuhë lavjerrë teposhtë*... f. 139.
- lëbyrëse** “verbuese” ...*fare të reja e lëbyrëse nën dritat e forta*...f. 34, 123, 144,189.

- lektyrë** “pamje”...për ty do të kishte qenë **lektyrë** e kandshme...f. 17.
- lëkuqme (të)** “ngjyrë e kuqërremtë” ...merrnin ngjyrë të **lëkuqme**...f. 53.
- lencojtë** “zagar”...*Aty për aty s'ia doli: tërhiqte shtratin afër dritares së çelun për të marrë frymë lirisht përmes kurtinës së bardhë; edhe lencojtë ishin të bardhë e i kujtonin borën në shkamb*... f. 169.
- lëpizë** “sergjen anëve të murit, dy dërrasa të vendosura pingul (nga gjerësia) me njëra tjetrën, njëra prej të cilave më e gjerë, që vendoset në lartësinë e trupit të njeriut në njërën anë të murit ose të zdathut (pjesës prej dërrase që zëvendëson murin) ku fshatari vendoste enët e guzhinës, por edhe gjëra të tjera”...*Mbrenda në kasollë, mbi lëpiza dërrasash e e rrasash guri*...f. 16, 27. *Pëluhni i tij në një urnë të mbyllun baret prej një lëpize në lëpizë ose zhduket në erë*...f. 97, 149.
- lugajë** “luginë e madhe” ...i doli Vonit në fundin e një **lugaje** me shtëpi të ndërtueme me gur...f. 76.
- lugat** “figurë mitologjike, figurë e besimeve të kota, që përfytyrohej si njeri, i cili në gjallje të tij ishte shumë i keq dhe pas vdekjes ngrihej nga varri, endej rrugëve dhe trembte njerëzit.” ...*hija në djep nuk ishte lugat por djep i zi*... f. 138.
- lulnaje** “vend me bar e me shumë lule, lëndinë e lulëzuar”...*Zagen lulnaje midis thatësisë grunore*...f. 53.
- marrakotë** “eci duke u lëkundur sa andej këndeje”...*Tue u marrakotë kronisti u kap në skenë*... f. 108.
- marrina** “marrëzi”...*çka janë këto marrina dokesh*...f. 6.
- mashttrapë** “enë me një vesh që përdoret për të pirë ujë”...*Ai ia shtrini mashttrapën e ujit*... f. 92.
- matuf** “njeri trutharë”...u ba **matuf**... f. 70.
- mbastonte** “arrinte”...*iu duk se nuk mbastonte kaq*...f. 15.
- mbushmendje** “bindje”...e pruni Barnatarin në **mbushmendje**... f. 72.
- mejti** “shteroi, pushoi”...*Vargu i vajtorëve nuk mejti dy dit e net*...f. 157.
- mejtue** “mendoj”... *Heshtoi nja një minut për t'u mejtue se çka do te vendoste*... f. 101.
- mëngji** “magji”...*shpendët e thatë në kërrabëza në parete i banë mëngji ujës*... f. 141.
- mënia** “magjia”...*ia zuri sytë Barnatarit dhe s'pau ma ku vente kambën*... f. 44.
- miellazë** “dhe shumë i imët”...*Po derdhja e dheut lehtas, mell e miellazë teposhtë, dhe rrokullisja e zhurinës nuk mejti rreth e përreth Barnatarit, zhytë në pikëllim, mbrendë në jehonën e vajit*... f. 157.
- miklim** “ledhatim”...*tingëlloi si miklim*... f. 77.
- mirakandas** “gjëra të mira e të zgjedhura” ...*nuk e praponte anzën ti ulej në krahë dhe priste që ata mirakandas të ngriheshin përsëri fluturim*... f. 19.
- mirëdalja** “përfundim i mirë”...*Nga vonesa varet mirëdalja e një nisme*... f. 105.
- mjegllazë** “turbullirë” ...*thellë në mjegllazën e detit*... f. 69.
- motak** “që ka mbushur një vit” ...*Dukej cjaq motak ndër desh*... f. 98.
- mrekullbamëse** “çudibërëse” ...*energji mrekullbamëse*... f. 52.

- ndërdyzash** “me dy mendje pa ditur të veprojë”...*ra ndërdyzash cilin emën duhej të përdorte...* f. 77, 101.
- ndeshtrashe** “ndodhi a ngjarje e paparashikuar në jetën e njeriut”...*tue i dhanë randësi asaj ndeshtrashe për të qit në harresë pyetjen...* f. 29.
- ndulkun (të)** “të pjekur” Voni shkeli mbi një mushmollë apo një dardhë të **ndulkun** mirë, rrotullue brijave e ra në rrugë. f. 29.
- ngashërueme(e)** “i madhëngjyer thellë”...*zemrat ishin të ngashërueme...* f. 6.
- ngathshëm** “në mënyrë të ngadalshme”...*mos u beso të dhanave që mund të bien në vesh – ia priti Barnatari ngathshëm...* f. 45.
- ngërthye** “mbledh vetullat nga zemërimi”...*Ata të dy kishin ngërthye vetullat...* f. 116.
- pabukura (të)** “të pahijshme, të këqija” ...*këto sende e punë të pabukra dëshmonin...* f. 71.
- pajambajtas** “ai që vepron me anësi”...*ky ra në luftim krahas këtyne të dyve, jo pajambajtas për një parti ose shtresë, por si dalëzotës i dy shokëve...*
- papërndalshëm(të)** “i madh, i pafund, që nuk ndalet”...*mallëgjim të papërndalshëm...* 37, 51.
- paque** “qetësue” ...*anza e gretha ishin paque e tërhjekë në vrima...* f. 17.
- parilemë (i)** “djali që ka lindur i pari në këtë shtëpi”...*ndonëse i parilemë, gjyshi e kish lanë me gojë...* f. 79.
- parzëm** “gjoks, kraharor” ...*tue vu shëplakën e dorës në parzëm për tu mbrojt...* f. 39, 114, 157, 158, 160, 171, 200.
- pazhigla (i)** “i pa të meta”...*e mbante dhandrin e ri si njeri të pazhigla...* f. 45.
- pazhigla(të)** “të pameta”...*ndër libra autorësh të pazhigla...* f. 81.
- përbluaj** “sjell ndër mend diçka për të gjetur një zgjidhje” ... *s’lypej të përbluheshin në tru meqë i dinin përmendësh...* f. 69.
- përdhimbjen** “ngushtëllimin”...*duhej t’i shprehte secilit përdhimbjen e vet...* f. 83.
- përdhimituen(i)** “i ngushtëlluan”... “qofshi vetë” i **përdhimituen** ata... f. 96.
- përdhunë** “veprim me dhunë; duke përdorur forcën; me pahir” ...*nuk martohem përdhunë...* f. 6, 42, 204, 205.
- përdredhë(me)** “shtrembëroj”...*me e përdredhë realitetin simbas andjes së vet...* f. 64.
- përethshëm** “me kureshtje” ...*Në pritje qëndroi përethshëm mbas trinës derisa u duk tek gryka një korb...* f. 139.
- përfrigueshëm** “që është tepër i frikshëm; i frikshëm në shkallën sipërore”...*Tuj kalue përfrigueshëm nëpër rrugat e Qytezës...* f. 110, 117.
- përrjarg** “e bëj me jargë, jargos”...*Së fundi iu pështollën zorrë e mushkri dhe u përrjarg mbi ta, kinse për të vjellë...* f. 123.
- përkënaqen** “kënaqen shumë”...*përkënaqen në rolet e tyre...* f. 65, 105, 184.
- përkëndellej** “rimëkëmbej” ...*Lëmonte mjekrën e pastër dhe përkëndellej dita ditës tue pritë dasmën...* f. 169.
- përketosh** “përjetosh”...*i kam sjellë sytë kah ngjarjet që ti lexuesh ti përketosh...* f. 15.

- përkurme (e)** “e mirë, mjaftueshme”... *Meqenëse kishte kohë mjaft, e llogariti që haja të zgjaste sa një drekë e përkurme, nja dymbëdhjetë minuta...* f. 126.
- përlaj** “shfaros”... *mbasi i kishin përta si mos të kishin qenë, zogjtë ishin zhdukë...* f. 124.
- përlëvdoj** “e lavdëroj tepër”... *përlëvdohej fantasia e tyne që nuk mund të matej nga bashkëkohorët as me pëllëmbë as me kut...* f. 177.
- përmaje** “plot”... *ishte mbush përmaje...* f. 15.
- përmbajtshëm** “në mënyrë të përmbajtur”... *silleshin përmbajtshëm...* f. 34.
- përndalë** “ndaloj veten”... *Por ishte përndalë dhe nuk e kishte pyetë Romancierin që sigurisht do t'i kishte thane...* f. 169.
- përndjekëse** “që pasojnë njëra-tjetrën”... *janë tue më kapë dyshime përndjekëse se paskam qenë gënjye...* f. 71.
- përngeshëm** “që ka punë pak, që ka nge”... *u vu e shqyrtoi përngeshëm sende që nuk i kishin ra ndër sy, krypë, kumbulla të thata, një vorbë për të zie dhe një rrogacë lëkure bualli...* f. 133.
- përnjësue** “me u ba një me mjedisin ku jeton”... *modë i thonë kësaj dhe s’do përnjësue me vlerat absolute të artit...* f. 39.
- përpajtnues** “përdredhës i dokeve të vjetra”... *përpajtnues dreqnish e intrigash...* f. 46.
- përpjekë (me u)** “ndeshë”... *Guri pa u përpjekë kund për shkamb...* f. 53.
- përpjetën** “vjen papritur e pamenduar, vjen në bef”... *tek e vona ia përpjetën dhe e motra e paraardhësit dhe e ama e Iriut...* f. 157.
- përqethnin** “të rënqethurit e trupit; të shkuarit e mornicave në tërë shtatin, të çuarit e mishit kokërr”... *ia përqethnin kurmin...* f. 9.
- përsheqej** “thërmoj diçka, e ndaj në pjesë më të vogla, këtu me specializim kuptimi “zgjidhej”... *përsheqej prej leqeve si prej ndijave ndjellazeza...* f. 8.
- përtrollazi** “përtokë”... *rrëshqiste përtrollazi dhe vetëm disa orë në ditë ngrehej në kambë në mbrëndinë e shpellës...* f. 135.
- përvujtas** “me qëndrim të përlur”... *Nuk e meritoj këtë emën- pohoi përvujtas...* f. 201.
- picak** “lakuriq, fare zhveshur”... *hoq edhe bluzën e mbet picak në brez e përpjetë...* f. 157.
- picigjatë** “i stërgjatë”... *kryevogël e picigjatë, kambëhollë...* f. 74.
- piskamë** “thirrje me za të lartë e të fuqishëm”... *Në zanin piskamë të plakut kish diçka tallëse dhe ngacmuese njëherazi...* f. 100.
- plajtë(e)** “e sheshtë”... *e solli në gjiun e plajtë po aty ku pritej prej tij...* f. 5, 8, 53, 139, 155.
- plang** “përgjithësisht tërësia e pasurisë së patundshme e një familjeje malësore”... *Doli në mal e nuk ktheu ma në plang...* f. 195, 202.
- prajtë (të)** “të ulët”... *Me za të prajtë...* f. 96.
- praponte** “e kthej mrapst”... *nuk e praponte anzën...* f. 19, 51.
- prishakandas** “prishaqeftas, pa dëshirë”... *ndahen prishakandas nga prindët e vllaznia...* f. 30.

- prush** “të vegjël dhe njëri pas tjetrit, shumë”...Një vdes papritmas e len gruen e re e fëmijët **prush** për tokë... f. 96.
- pucituna(të)** “e ngjeshur për trup”...në petka kalorëse **të pucituna** për shtat... f. 75.
- ravë** “gjurmë”...kishin lanë **ravën** e vet në pak sende...f. 87.
- rrëshqanë** “zvarrë”...gjysma e çatisë ulej **galuc** dhe tërhiqej **rrëshqanë**... f. 89.
- rrokë** “pushtuar”...Atë moment kur i gjetëm **rrokë** nga frika...f. 99.
- rrokopujë** “teposhtë; mbarë e mrapsht; keq e më keq”...U ter e ra **rrokopujë** bashkë me makinë... f. 111, 122.
- rrungajave** “rërmujë, përshtjellime”...Mandej heshtje me dit e net pos trandjeve e shpartallimeve të **rrungajave** larg në bjeshkë që ia qitnin gjumin nësa rrezitej para grykës së shpellës...f. 153, 155.
- shemër~i** “armik”...kali në hijen e vet që e ndiqte shihte **shemrin**, të huejin me huje grabitëse...f. 75, 110.
- shkapërdredhja** “përhapja pa rregull”...**shkapërdredhja** e fletëve të kronikës... f. 18, 37.
- shkimbej** “shuhej”...Kjo mrekulli ndodhi nën rrezet e hanës, jo në ato të diellit në një kohë kur në qytezë ishte kah **shkimbej** çdo tharm krijues ndër artistë e shkrimtarë. f. 178.
- shkoqit** “zgjidh”...tipar i njeriut cikrrimtar që e **shkoqitë** situatën deri në imtësi! f. 18.
- shkoqitshëm** “qartë, që nuk lë vend për dyshim”...foli **shkoqitshëm**... f. 59.
- shkundullimë~a** “gjësim i fortë, oshëtimë e thellë” ...Kësaj iu kujtuen ata mbas njëqind vjetësh atëherë kur ra **shkundullima** dhe rrënoi një pjesë të qytezës... f. 176, 177.
- shkurtalac** “njeri i shkurtër, shkurtabiq”...Pyeti tue dalë në skenë një **shkurtalac** burri. f. 60.
- shlliga** “lloj gjarpri, nëpërkë”...Mali me siguri ishte vis gjarprijsh **shlliga**. f. 24.
- shllim-e** “ide, paraftyrime” f. 180.
- shmirjak** “shok bjeshke ndër kullosa; ato që dalin bashkë në të njëjtin vend për të kullotur bagëtinë”... S’e gjejnë rrugën e kthimit pse ata **shmirjakët** e rij i thajnë në vend. f. 61.
- shpagoj** “paguaj vlerën e diçkaje që kam prishur”...Katallani i delte i gjallë tri herë ma i madh buzë dëllinjës, vinte të **shpagohej** për gjithçka... f. 134.
- shqimth** “një gurë i gjatë, sa gjerësia e derës, por edhe një copë trau, që vendoset në hyrje të derës, prag”...vështirë se do të vendosej ndokush t’i shkelë në **shqimth** të derës...f. 21.
- shregullave** “festë e besimtarëve të krishterë”...Jo, po, festa e **shregullave**..f. 169, 172.
- shtamë** “enë druri si shishe e gjerë që përdorin barinjtë në mal, për të marrë me vete qumësht e dhallë”...një aparat leximi në mur dhe një **shtamë** tjetër me në grykë një gotë...f. 13.
- shterpë** “boshe”...fjalët **shterpa** kumbonin fort bukur në tytësinë e hapësinës rreth pishinës... f. 50.

- shtitërueme (e)** “e molepsur”...iu kujtue se punës se vajza ishte **e shtitërueme** në *lexime*... f.47.
- shtryll** “mendoj mirë, shqyrtoj me kujdes një çeshtje”...*Vendasit janë të ngimë me gjithçka...dhe me fjalë të bukura që për t’i kuptue do shtryllë truni.* f. 14.
- shullan** “shullë”...i ngujuemi, shtri në **shullanin** e shkambit në atë mëngjes... f. 153.
- shurqel** “në formën e ujëvarës”...*vrma e hojze të nëndheshme hidhnin ujin shurqel përpjetë bardh si bora e cila mandej soste në terr teposhtë tue shtërzye nëpër hepe sikur të ishte tue pjellë gjiu i shkambit lugetën para kohe*... f. 133.
- soste** “mbyllej”...*skena soste kur nusja u dorzohej krushqve*... f. 6.
- spik** “gjalmë leshi; një gajtan i hollë po më i trashë se tehrja, dredhur me tetë fije në ngjyrë të zezë a të bardhë. Ky gajtan zakonisht ka ngjyrë të zezë që vihet si zbukurim në veshjen kombëtare (sidomos në këmbët e tirqve)”...*dukje donizake barish të dejun, veshë me tirq leshi të bardhë e spik të zi për gju e tërthorazi ijeve*...f. 26.
- strajcë** “trastë, torbë” ...*do ta kishte pasë vendin në muze nën çelësa e jo në strajcën e një vaje që endet si gjethi i lehtë prej mali në vërrijë.* f. 186.
- strugë** “mbulesë e leshtë që hidhej krahëve si si rrobë ose që përdorej si shtrojë (Fjalor 1980 f. 1797). Këtu, një lloj shalli i gjerë, për burra e për gra, në formë katërkëndëshi kënddrejtë, prej pëlhure të trashë e të bardhë vihej mbi kokë në raste reshjesh.”...*për t’u mbrojtë disesi ngrehu strugën, mbulesën e leshtë mbi krye dhe u mbloodh cung kambë e krye bashkë*... f. 124.
- sukë** “vend i ngritur si breg të një fushe, kodër e ulët kodrinë”...*ngrehinën me pullaz qelqi mbi sukën ma të naltë në qendër*...f. 41...*atyne që shquheshin krahë pune tek suka mbi katund*... f. 82.
- tëhollue(me)** “dobësoj”...*me u tëhollue dita ditës*... f. 89.
- thashethana** “thashetheme” ...*nuk u besonte në këso thashethanash*... 48, 171.
- thekun** “gërshet flokësh”...*kur burri e lëshonte gruan, i prente thekun, një këshetë flokësh dhe e niste për në gjini të saj.* f. 36.
- timtë** “kohë”...*asnjë timtë ma herët*...f. 11, 16, 176.
- tirq** “1. E veshur e kërcinjve e bërë prej shajaku; -**cungj; tozllukë, kalca**; 2. Të mbathura prej shajaku, prej syrit të këmbës gjer tek beli, që vishen përmbi brekë, kofshar. (Fjalor 1954, f. 566)”*i kishin ma hije petkat malësore sidomos tirqit*... f. 199.
- tjerr** “zgjat”...*Pa e tjerrë gjatë, u përpoq t’ia mbushë menden vetes se të tri tiparet dalluese mbështeteshin në ndryshimet e gjinisë e të moshës.* f. 19.
- topër** “sëpatë, sakicë”...*doli e tha një burrë me mjekër të dukej se nuk ishte e një plaku të saktë, me një topër në dorë.* f. 25.
- tramvajuem(e)** “e shqetësuar”... *ku mund të pushojnë shpirtët e travajuem*... f. 39.
- trenduem(i)** “i frikësuar” ...*mbyllte sytë me shuplakë i hapte papritmas i trenduem*... f. 31.
- turravrap** “me shpejtësi, me të katra”.... *i delte turravrap gjumi i paëndrra.* 124.
- tutël** “zhubël, palë” ...*ba tutël në trastë*... f. 52.

- tymtajet** “një si re pluhuri që duket në prag të një stuhie. I tillë nuk është vetëm pluhuri që ngrihet nga toka, por edhe ai kozmik; mjegull, tymet e ogjaqeve” ...*i dalin përpara ledhet e tymtajet e Qytezës*... f. 10.
- tytësi** “vend i zbrazët që vjen si gyp, grykë, zgavër” ...*fjalët shterpa kumbonin fort bukur në tytësinë e hapësinës rreth pishinës*...f. 50.
- ushël** “mëshikë, fshikë, fluckë e mbushur me ujë që del në trup të njeriut, zakonisht nga të zënit pisk të lëkurës” ...*nuk ka aq të shkuem me arëzorë sa mos me e ndie përqethjen, çuemjen e mishit ushël në përkitje me anza*. f. 22.
- vërri** “vend me klimë të butë ku dimërojnë bagëtitë (Lleshi:169); kullotë në vende të ngrohta” ...*bjeshkë e vërrije*... f. 13, 67, 94, 138, 172.
- vistër** “të rreshtuar në varg a në rresht njëri pas tjetrit; në radhë; tërë së bashku, por në rresht njëri pas tjetrit” ...*Anzat...iu kacavarën për duer e gishta dhe varg e vistër vojtën e sosën në gotë që u nxi përmbrenda*...f. 21.
- vrullisja** “zhurmë e mbytur ku përplasat me forcë nëpër gurë” ...*pat përshtypjen se vrullisja e tërbueme e rrymës së tërbueme së fryme prej shinave ishte rritë*... f. 133.
- vutas** “në mënyrë të sheshtë; të përvutë; përballë” ...*i mballoi sytë kah shpati i malit që shtrihej vutas përmbi Shtëpinë e Pemëve të thata*. f. 24.
- zaze** “guackë e vogël deti” ...*Voni që kishte zazetë nën rranjët e një lisi ndieu si i shprishej nën korp rreshpja*... f. 157.
- zgrip** “buza e një gremine e një shkambi të thepisur” ...*E kishte thye zgripin e shkambit ai që kishte qenë i ndrymë në shkamb*... f. 116.
- zhgrehshëm** “pa sforcim” ...*nxisin shqisa e gjymtyrë me u shplodhë zhgrehshëm*.. f. 50.
- zhgun** “shajak i trashë, zakonisht i bardhë i punuar me dy liq në vegjë e i dërstiluar, që përdoret për veshje të sipërme; petku që veshin françeskanët.” ...*në atë lagje fabrikoheshin zhguna e pëlhura të kushtueshme*... f. 45.
- zhubël** “prishur” ... *letra në xhep ishte ba zhubël*... f. 69.
- zhumhurdë (të)** “zhurmë e mbytur, dhe e zgjatur, që vjen me jehonë” ...*tinguj të zhumhurdë ernash të kapërthieme*...f. 51, 129, 157.

BIBLIOGRAFI E KONSULTUAR

- Akademia e Shkencave të Shqipërisë, *Gramatikë e gjuhës shqipe*, I Tiranë 2002.
- D. Luka, *Studime gjuhësore VIII*, Shkodër, 2003.
- D. Luka, *Studime gjuhësore XIII*, Shkodër, 2011.
- D. Luka, *Studime gjuhësore XIV*, Shkodër, 2012.
- Dialektologjia e gjuhës shqipe*, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, Tiranë, 1971-2005.
- Fjalor i gjuhës shqipe*, Tiranë 1954.
- Fjalor i gjuhës së sotme shqipe*, Tiranë 1980.
- Fjalor i gjuhës së sotme shqipe*, Tiranë 2002.
- Fjalor i gjuhës shqipe*, Tiranë, 2006.
- F. Luli, *Fjalë të rralla që hasen qysh tek autorët e vjetër*, Gjuha jonë 1/1991 f. 71-77.
- J. Thomai, *Çështje të frazeologjisë së gjuhës shqipe*, Tiranë 1981.

- M. Camaj, *Karpa*, Roma, 1987.
Martin Camaj- *Tradita dhe bashkohësia*, Shkodër, 1994.
Martin Camaj për kulturën shqiptare-Shkrimtari dhe albanologu, Studime shqiptare 17, Shkodër, 2011.
N. Gazulli, *Fjalori i Gazullit*, Tiranë, 2010.
P. Cub Lleshi, *Faqe nga visari leksikor i Mirditës*, Mirdita, 2002.
T. Osmani, *Çështje të leksikut dhe të fjalëformimit në faqet e një reviste*, në Gjuha dhe shkrimtari, Shkodër, 2001.
T. Osmani, *Martin Camaj dhe vepra e tij gjuhësore*, Gjuha Jonë, 1-2 /2000 f. 107-113.
V. Memisha, *Studime për fjalën shqipe*, Tiranë, 2011.

